

Charakteristika předmětu

DĚJEPIS (DEJ)

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

DĚJEPIS (dále jen DEJ) je integrální součástí oboru Člověk a společnost. Výuka dějepisu se soustředí zejména na kontext dějin evropských a českých, ačkoli v některých kapitolách má jistě záběr širší. (Světový pravěk, nejstarší státy, zámořské objevy, kolonizace, americké dějiny, dekolonizace, studená válka apod.)

Výuka poskytuje základní bázi historických vědomostí a propojuje tyto znalosti zejména s literaturou, občanskou výchovou, výtvarnou a hudební výchovou.

Dějepis má poskytnout žákům a studentům základní kostru, která umožní později včleňovat další informace, učí je třídit a interpretovat informace a vybavuje je také řadou tzv. instrumentálních dovedností.

Příklady: schopnost argumentace, kritika pramenů, interpretace událostí z různých pozic, práce ve skupině, práce v časovém limitu atd.

Výuka dějepisu je uspořádána chronologicky. Při tomto pojetí dobře vystupují nutné souvislosti a vazby. Dějepis je začleněn do výuky v rozsahu dvou hodin týdně v každém ročníku nižšího gymnázia. Základní obsahové mezníky ukazuje tabulka.

PRIMA	SEKUNDA	TERCIE	KVARTA
Pravěk a starověk	Raný středověk	Přechod k industriální společnosti	Československo, válka a totalitní systémy
Řecko a Řím	Vrcholný a pozdní středověk	19. století	2. pol. 20. stol., rozdělený svět

V hodinách dějepisu mohou žáci získat nejen vědomosti a dovednosti, ale mohou zvažovat své postoje a hodnoty. Průřezová témata se probírají v rámci monotematických dní i projektových týdnů.

Výchovné a vzdělávací strategie

- v oblasti motivace

Klademe důraz na evokaci, na uvědomění si toho, co studenti již znají, na souvislosti a propojení poznatků s dnešním světem a životem. Soudíme, že lidská povaha se v průběhu staletí mění málo a proto motivuje příběh, příklad, osud člověka. A historie nabízí úchvatných příběhů mnoho. Snažíme se doložit propojení historické látky s dnešním světem a vedeme žáky k tomu, aby nacházely paralely.

Důležitou součástí výuky jsou také tematické exkurze – Jakub, Kutná Hora, Praha, Terezín.

Příležitostí pro opravdové talenty je celostátní soutěž smíšených školních týmů pod názvem Historiáda, která má již desetiletou tradici.

- v oblasti rozvoje kompetencí k učení

Výuka musí vedle osvojených faktů a znalostí obsáhnout také etický rozměr dějepisu. Proto vedle frontální výuky využíváme práci skupinovou, párovou, synergické a vrstevnické vyučování a další moderní postupy, jako dramatické etudy, rozbor listin a dobových textů atd.

Podstatnou složku tvoří také integrovaná tematická výuka a projekty.

Žáka učíme operovat s odbornými termíny, znaky a symboly, uvádět věci do souvislostí, propojovat do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytvářet komplexnější pohled na svět i na sebe.

Velmi důležité je také to, aby se žák učil z chyb. Aby chyby minulosti neopakoval. Chyba je tedy chápána ne jako prohřešek, ale jako cesta k lepšímu porozumění.

- v oblasti kompetencí k řešení problémů

Dějepis nabízí širokou škálu takových situací, které nabízejí různá řešení. Žák zvažuje, hodnotí, vybírá, argumentuje. Pro zvolené řešení vyhledává podpůrné informace. Dovede rozeznat shodné znaky událostí, které probíhaly v různých zemích a vyvodit z nich zobecnění. Předkládáme žákům různé zdroje, učíme je je interpretovat a kriticky hodnotit.

- v oblasti rozvoje komunikativních kompetencí

Žáka důsledně vedeme k logickým formulacím a k logickému vyjadřování vlastních myšlenek a názorů. Osvojuje si základy techniky mluveného projevu, aby mohl souvisle hovořit o historických jevech a dějích. Předáváme a kultivujeme pravidla správné diskuse, pracujeme s dobovými texty, v nichž žáci vyhledávají informace. Rozšiřujeme žakovskou slovní zásobu o fond historismů a učíme je vnímat krásu dobového jazyka.

Gymnázium Jiřího Ortena, Kutná Hora

Při hraní rolí a podobných cvičeníh kultivujeme žákovský mluvní projev a snažíme se, aby byla reflektována historická i osobní situace. Cenným materiálem pro rozvoj komunikativních kompetencí je také dochovaná korespondence.

- v oblasti sociálních a personálních kompetencí

Žák spolupracuje ve skupině, zná svou roli, podílí se na zpracování úkolu. Umí poskytnout pomoc, ale také se nezdráhá o ni požádat. Proto v rejstříku používaných metod a forem nechybí skupinová práce, partnerské vyučování apod.

Sociální a personální kompetence vedou ke schopnosti empatie. Žák by se tedy neměl dopouštět zjednodušujícího odsuzování, ale měl by vždy posuzovat daný historický kontext.

Dějepis učí žáka také rozpoznat znaky manipulativního působení a jeho nebezpečí, takže patřičnou pozornost věnujeme též totalitním systémům.

Žák se učí respektu a toleranci k jiným lidem, jiným názorům, jiným kulturám, jiným náboženstvím a neodsuzuje je. Zároveň odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí. Dějepisná výuka vede k pochopení eskalující spirály násilí a učí hledat také jiná řešení. Na vybraných příkladech ukazuje dějepis altruistické a obětavé postoje i příklady opačné.

Žák chápe důležitost i podmíněnost zákonů pro život společnosti. Diktatury a demokracie pak slouží jako modelové příklady řízení států. Žák projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům a památkám.

- v oblasti rozvoje občanských kompetencí

Žák přijímá a plní termínované úkoly, osvojuje si návyky potřebné k soustředěné duševní práci. S materiálem a pomůckami zachází šetrně. Na vhodných tématech se seznamuje se zákonitostmi ekonomiky a podnikání a aplikuje je.

- v oblasti kompetencí pracovních

Učitel seznamuje žáky se zásadami vědecké práce a vede žáky k pečlivé systematické práci, při které je nutné dodržovat přesné pracovní postupy, a dbá při tom na bezpečnost práce

- v oblasti vytváření a upevňování kognitivních struktur

K trvalému osvojení učiva přispíváme zdůrazňováním souvislostí a podporou znalostí různých oborů. Důsledně využíváme pomůcky, jako jsou mapy, tabulky, grafy, časové přímky, reprodukce výtvarných děl, dobová hudba, výukové pracovní listy a CD, ale také video, noviny a časopisy a další informační zdroje.